

UCHWAŁA NR
RADY POWIATU W ŚREMIE

z dnia 2021 r.

**w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz
Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) Rada Powiatu w Śremie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Śremie.

§ 3. Uchwała obowiązuje od dnia podjęcia.

Sprawdzono pod względem
formalno-prawnym
Dominik J. Jankowski
Radca Prawny

UZASADNIENIE
DO UCHWAŁY NR
RADY POWIATU W ŚREMIE

z dnia.....

Art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249) stanowi, iż do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

„Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026” zwany dalej „Programem” został opracowany w oparciu o analizę danych zastanych oraz dotychczasowe doświadczenia i opinie przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w problem przemocy na terenie powiatu śremskiego.

Celem głównym Programu jest podniesienie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie powiatu śremskiego poprzez podejmowanie działań diagnozujących, informacyjnych, edukacyjnych, interwencyjnych, wspierająco-terapeutycznych oraz korekcyjno-edukacyjnych.

Przedstawiony Program jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę rozpoznanych potrzeb i konsultacji można wprowadzać nowe zadania wynikające z narastających problemów związanych z przemocą w rodzinie w powiecie śremskim.

W związku z powyższym, podjęcie niniejszej uchwały jest uzasadnione.

STAROSTA
Zenon Juhryś

KIEROWNIK

Karolina Gałuszka

Załącznik do uchwały Nr

Rady Powiatu w Śremie

z dnia 2021 r.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2026

POWIAT ŚREMSKI

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Pojęcie przemocy w rodzinie w prawie i literaturze	4
Podstawy prawne	8
Charakterystyka problemu przemocy w rodzinie w powiecie śremskim	12
Założenia programu	21
Monitoring i ewaluacja	26

1. WSTĘP

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. (Dz. U. 2021 poz. 1249 z późn. zm.).

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie powiatu śremskiego na lata 2021-2026 ma służyć wytyczeniu podstawowych kierunków działań zmierzających do poprawy sytuacji rodzin doznających przemocy, a także ochrony osób i rodzin zagrożonych przemocą.

Uwzględnione w dokumencie założenia zostały wypracowane w oparciu o analizę danych zastanych oraz dotychczasowe doświadczenia przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy. Istotną rolę w realizacji wskazanych kierunków działań pełnić będą instytucje rządowe i samorządowe, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty podejmujące aktywność we wskazanym obszarze.

Niniejszy program skierowany jest do całego społeczeństwa, w szczególności do osób zagrożonych przemocą w rodzinie, osób stosujących przemoc w rodzinie oraz przedstawicieli służb społecznych. Jego wdrożenie ma na celu ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie śremskim oraz zapewnienie skutecznej ochrony osób zagrożonych bądź doznających przemocy.

2. POJĘCIE PRZEMOCY W RODZINIE W PRAWIE I LITERATURZE

Podstawowym aktem prawnym odnoszącym się do zagadnienia przemocy w rodzinie jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Art. 30 Konstytucji RP wskazuje, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw. Jest ona nienaruszalna a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego. Przemoc ogranicza podstawowe prawa człowieka i wpływa na funkcjonowanie zarówno pojedynczych osób jak i całych społeczności. Szczególną ochronę zapewniono rodzinie i dziecku. Zgodnie z art. 71 Konstytucji RP rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji (...) społecznej mają prawo do szczególnej pomocy ze strony instytucji państwowych. Art. 72 wskazuje, iż Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a zadaniem władzy publicznej jest ochrona dziecka przed przemocą.

Warto wskazać, że art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. zawiera bardzo szczegółową i wyczerpującą definicję przemocy. Zgodnie z zapisami tego aktu prawnego przemoc to *„jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób¹, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującą szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Kodeks Karny definiuje przemoc w rodzinie (art. 207 Kodeksu Karnego), jako znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny. W rozumieniu Kodeksu Karnego przemoc jest przestępstwem, które podlega karze:

¹ małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu, a także inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca - art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. -Kodeks karny - Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5,
- § 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8,
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10,
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Fundamentalną klasyfikacją jest podział przemocy na agresję psychiczną oraz agresję fizyczną. Niemniej jednak w ramach psychologii wyodrębnia się także: przemoc seksualną, ekonomiczną oraz zaniedbanie. Poniżej znajduje się syntetyczny opis poszczególnych form przemocy².

PRZEMOC FIZYCZNA

Celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne, np. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, wykręcanie rąk, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, rzucanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy itp. Dom i rodzina są miejscami, gdzie ten typ przemocy jest bardzo często stosowany pod postacią kar cielesnych.

PRZEMOC PSYCHICZNA

Inaczej emocjonalna - związana jest z naruszeniem godności osobistej. Oznacza powtarzające się poniżanie i ośmieszanie, manipulowanie dla własnych celów, wciąganie w konflikty, brak właściwego wsparcia, np. wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę zainteresowania, uczuć czy szacunku, stałą krytykę,

² Joanna Helios, Wioletta Jedlecka, „Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane”, Wrocław 2017, s.18-22

wmawianie choroby psychicznej, izolację społeczną, czyli kontrolowanie i zakazywanie bądź ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, stosowanie gróźb, czy degradację werbalną (wzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie)³. Krzywdzenie psychiczne jest najbardziej nieuchwytną formą maltretowania człowieka. Trudno bowiem dostrzec pozornie niewidoczną przemoc posługującą się zazwyczaj słowem. Dopiero późniejsze skutki długotrwałej dewastacji psychicznej są zauważalne. Przemoc psychiczna to sytuacja, w której sprawca sprawuje psychologiczną kontrolę nad ofiarą. Sprawca przemocy psychicznej stara się przy tym doprowadzić do izolacji społecznej swojej ofiary. Ogranicza jej kontakty z sąsiadami, znajomymi, członkami rodziny. Często obraża znajomych, robi publiczne awantury, aż ofiara, zawstydzona jego zachowaniem, unika towarzystwa chcąc w ten sposób uniknąć wstydu. Sprawca przemocy psychicznej domaga się posłuszeństwa właściwie w każdej dziedzinie życia⁴.

PRZEMOC SEKSUALNA

Kontakt seksualny podejmowany bez zgody ofiary. Natomiast przemoc seksualna wobec dzieci to wciąganie zależnych, niedojrzałych rozwojowo i niezdolnych do wyrażania pełnej zgody dzieci albo osób w wieku dorastania w seksualną aktywność naruszającą społeczne tabu i zasady życia rodzinnego. Jako przykłady tego rodzaju przemocy wymienia się: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych itp. W przemocy seksualnej, jak podkreśla J. Roszak, najmniej chodzi o sam seks. Najistotniejsze jest odzwierciedlenie i ugruntowanie relacji władzy, zaakcentowanie, kto jest silny, a kto musi ulec. Można wręcz mówić o socjalizacji mężczyzn do przemocy – bycia sprawcą i kobiecej socjalizacji do bycia ofiarą.

³ M. Łuba, Przemoc – definicja, rodzaje, gdzie szukać pomocy, <http://www.ptsr.nazwa.pl/files/O%20przemocy%20Psycholog.pdf>, dostęp: 23.07.2021 r.

⁴ J. Jabłoński, J. Kusek, W. Hanuszewicz, op. cit., a także S. Spurek, „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz”, Lexa Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 17–18

PRZEMOC EKONOMICZNA

Opisywana jest zazwyczaj jako używanie pieniędzy lub innych wartości materialnych do zaspokojenia potrzeb władzy i kontroli przez sprawcę. Pieniądze czy wartości materialne są używane zatem jako instrument, narzędzie do budowania jawnej lub ukrytej dominującej pozycji w rodzinie i stają się swojego rodzaju kartą przetargową. Wśród symptomów w zachowaniu sprawcy mogących dowodzić stosowania przemocy ekonomicznej można wyróżnić m.in.:

- pozbawianie środków do życia – niedawanie pieniędzy na podstawowe potrzeby;
- okradanie rodziny, zabieranie pieniędzy np. na hazard czy alkohol;
- ograniczanie dostępu do pieniędzy, np. wylizanie pieniędzy na zakupy czy zabieranie karty kredytowej;
- ograniczanie możliwości korzystania ze wspólnych dóbr materialnych, np. mieszkania czy samochodu;
- kontrolowanie wydatków;
- obniżanie wartości zarobionych pieniędzy;
- obniżanie wartości i zdolności do samodzielnego życia;
- zastraszanie;
- przerzucanie odpowiedzialności za utrzymanie rodziny na partnerkę;
- przekupywanie dzieci prezentami itp.⁵

ZANIEDBANIE

Jest naruszeniem obowiązku opieki ze strony osób bliskich, brak zaspokajania podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych, np. niezapewnianie odpowiedniego jedzenia, ubrania, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa.⁶

⁵ D. Dyjakon, Przemoc ekonomiczna – ukryta nić zniewolenia, „Niebieska Linia” 2015, nr 6/101, s. 1.

⁶ M. Łuba, Przemoc – definicja, rodzaje, gdzie szukać pomocy, <http://www.ptsr.nazwa.pl/files/O%20przemocy%20Psycholog.pdf>, dostęp na 12.10.2021 r.

3. PODSTAWY PRAWNE

Podstawowym aktem prawnym, który obejmuje wskazaną tematykę jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.). Zapisy tej ustawy określają zadania własne powiatu związane z prowadzeniem polityki społecznej w odniesieniu do wskazanego zagadnienia.

Dodatkowo Program realizowany będzie w oparciu o zapisy następujących ustaw i rozporządzeń:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1359);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1119);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2050 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 821 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 920 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2021, poz. 1372 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 360 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1444 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 534 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.);

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2011 r. nr 209, poz. 1245);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz. U. z 2011 r. Nr 81, poz. 448);
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2010 r. Nr 201, poz. 1334 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjnoedukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. z 2011 r. nr 50 poz. 259).

Powiatowy Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021 - 2026 jest zgodny również z zapisami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Śremskim na lata 2021 – 2027.

Procedura „NIEBIESKIEJ KARTY”

Podstawowym narzędziem służącym uruchomieniu działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieskiej Karty”. Może ona zostać zainicjowana przez Policję, Ośrodek Pomocy Społecznej lub Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dotyczy ona członków rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Co ważne, założenie Niebieskiej Karty nie jest równoznaczne ze złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Nie stanowi też podstawy do wszczęcia postępowania karnego, ale w przypadku, gdy ofiara zdecyduje się złożyć zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa, może ona zostać wykorzystana jako dowód procesowy. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskiej Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" wprowadziło do procedury cztery rodzaje kart: A, B, C i D.

Niebieska Karta A – jest wypełniana przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia w przypadku podejrzenia, że w rodzinie występuje przemoc. Jej wypełnienie oznacza, że procedura mająca na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie została wszczęta. Niebieska Karta A zawiera dane osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, dane osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, ich adresy zamieszkania, formę przemocy w danej rodzinie, dane świadków przemocy. W kwestionariuszu znajdują się także różne pytania, np. od jak dawna zachowania przemocowe występują w rodzinie, czy osoba stosująca przemoc była już wcześniej za nią karana, czy nadużywa alkoholu lub innych środków odurzających. Wypełniona Karta powinna zawierać dane wszystkich członków rodziny, dane na temat stanu zdrowia osoby dotkniętej przemocą oraz podjęte działania w ramach interwencji.

Niebieska Karta B – jest to pisemna informacja, którą przekazuje się podczas spisania Niebieskiej Karty A osobie doznającej przemocy. Druk zawiera pouczenie o tym, czym jest przemoc w rodzinie, kto może być ofiarą przemocy w rodzinie, jakie istnieją formy przemocy, a także, jakie są obowiązki policjanta w sytuacji stania się świadkiem przemocy oraz obowiązki prokuratora.

Niebieska Karta C – druk wypełniają członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie lub grupa robocza powołana przez Zespół na posiedzeniu, na które zaproszono osobę doznającą przemocy w rodzinie. Jeżeli osoba doznająca przemocy w rodzinie nie zgłosiła się pomimo zaproszenia, kartę wypełnia się w innych okolicznościach podczas kontaktu z tą osobą. Wypełniony druk zawiera dane osoby pokrzywdzonej i stosującej przemoc, opis sytuacji rodzinnej, zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej, sytuację dzieci. Podejmowany jest indywidualny plan pomocy dla osoby pokrzywdzonej – działania jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia. Osoba pokrzywdzona może podjąć pewne zobowiązania w odniesieniu do sytuacji, w jakiej się znajduje. Podjęta zostaje decyzja o częstotliwości okresowej oceny sytuacji rodziny. Druk kończy się weryfikacją indywidualnego planu pomocy i podpisywany jest przez przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Niebieska Karta D – druk wypełniają członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie lub grupa robocza powołana przez Zespół na posiedzeniu, na które wezwano osobę stosującą przemoc w rodzinie. Jeżeli osoba stosująca przemoc w rodzinie nie zgłosiła się pomimo wezwania, kartę wypełnia się w innych okolicznościach podczas kontaktu z tą osobą. Wypełniony druk zawiera dane osoby stosującej przemoc, formy stosowanej przemocy, informacje o świadkach przemocy, dane na temat karalności tej osoby, czy jej ewentualnych uzależnień, informacje na temat leczenia odwykowego, problemów z prawem, a także historię jej zobowiązań. Zaznacza się działania względem osoby stosującej przemoc i częstość okresowej oceny jej sytuacji.

Następnie zespół lub grupa robocza analizują zgłoszoną sprawę, przygotowują plan pomocy rodzinie i realizują go. Procedura „Niebieskiej Karty” kończy się w momencie zrealizowania strategii i wyeliminowania problemu przemocy w rodzinie.

4. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE ŚREMSKIM

Tak jak wcześniej wspomniano, jednym z zadań własnych powiatu jest opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Podstawą planowania działań w tym zakresie jest analiza problemu przemocy w rodzinie w odniesieniu do powiatu śremskiego.

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie występującego na terenie powiatu śremskiego została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie, Ośrodków Pomocy Społecznej działających na terenie poszczególnych gmin powiatu, Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych oraz Policji.

Zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jednym z zadań własnych gmin jest tworzenie Zespołów Interdyscyplinarnych, które działają na rzecz kompleksowego rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie. Zespoły Interdyscyplinarne zajmują się także zbieraniem informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie - całościowym diagnozowaniem sytuacji w tym aspekcie. Obecnie pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie są członkami 2 Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych, w spotkaniach których aktywnie uczestniczą.

Jednym z elementów, który może pokazywać skalę zjawiska przemocy jest liczba „Niebieskich Kart”. Jest to procedura obejmująca ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Na przestrzeni ostatnich 4 lat (2017-2020 rok) zauważa się, iż liczba wszczętych procedur Niebieskich Kart w powiecie śremskim była największa w 2020 roku, natomiast w latach 2017-2018 wszczęto tych procedur najmniej. W tym okresie niewątpliwie wzrost wszczętych procedur Niebieskich Kart jest zauważalnych w gminie Śrem, natomiast w gminach Dolsk, Książ Wlkp., Brodnica wzrosła liczba wszczętych procedur Niebieskich Kart w ostatnim roku w stosunku do początku badanego okresu.

Tabela nr 1 Liczba wszczętych procedur „Niebieskich Kart”

Lp.	Gmina	2017	2018	2019	2020
1.	Śrem	73	70	81	104
2.	Książ Wielkop.	13	18	23	12
3.	Dolsk	5	2	3	6
4.	Brodnica	2	3	11	8
Ogółem powiat śremski		93	93	118	130

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych

Najczęściej spotykaną formą przemocy odnotowanej w odniesieniu do mieszkańców powiatu śremskiego jest przemoc psychiczna 51%, a następnie przemoc fizyczna 44%. W dalszej kolejności zgłaszano przemoc seksualną 3%, ekonomiczną 2%.

W 2020 r. policjanci uruchamiając procedurę w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu śremskiego ujawnili 53 przypadki występowania przemocy fizycznej. W porównaniu z 2019 rokiem nastąpił wzrost stosowania tej formy przemocy o 12,7%. **O 32,6 % wzrosła także liczba ujawnionych przypadków przemocy psychicznej.** Zmalała natomiast liczba innych rodzajów zachowań – o 1 zgłoszony przypadek.

Analizując statystyki dotyczące liczby mieszkańców, co do których zachodzi podejrzenie, że zostali dotknięci przemocą w rodzinie, to również w tej kategorii obserwujemy wzrost liczby przypadków. W powiecie śremskim w 2020 r. odnotowano 89 takich osób, co w porównaniu z rokiem 2019 oznacza wzrost o 20,27% (74 osoby).

Tabela nr 2 Statystyki dotyczące liczby mieszkańców powiatu śremskiego, co do których zachodzi podejrzenie, że zostali dotknięci przemocą w rodzinie w latach 2017-2020

LICZBA OSÓB	2017	2018	2019	2020
<i>Kobiety</i>	49	56	58	62
<i>Mężczyźni</i>	15	24	16	27
<i>Ogółem</i>	64	80	74	89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Śremie

Najczęściej dotknięte przemocą są kobiety (73,2%) tendencja ta utrzymuje się w ostatnich latach. Wzrósł natomiast odsetek mężczyzn będących ofiarami przemocy w rodzinie w porównaniu z 2019 rokiem – o 59,2 %.

Na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Śremie ustalono, że na terenie powiatu śremskiego w 2020 r. **ogólna liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wynosiła 68 osób.** W stosunku do 2019 r. nastąpił wzrost o 28,3% liczby sprawców przemocy domowej, w tym mężczyzn o 32,6% natomiast kobiet zmalał o 1 osobę. **Sprawcami przemocy w rodzinie są głównie mężczyźni, w 2020 roku w powiecie śremskim stanowili oni 95,5% tej grupy.**

Tabela nr 3 Statystyki dotyczące liczby mieszkańców powiatu śremskiego, co do których zachodzi podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w latach 2017-2020

LICZBA OSÓB	2017	2018	2019	2020
<i>Kobiety</i>	11	0	4	3
<i>Mężczyźni</i>	55	56	49	65
<i>Nieletni</i>	1	0	1	0
<i>Ogółem</i>	67	56	54	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Śremie

DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA OSOBY DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ W RODZINIE

Ważną rolę w systemie wsparcia rodzin dotkniętych przemocą pełnią zespoły interdyscyplinarne, które zgodnie ze swoimi ustawowymi obowiązkami oraz w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, podejmowały działania interwencyjne w związku z przemocą domową (fizyczną, psychiczną, seksualną). Na posiedzenia grup roboczych zapraszane były nie tylko ofiary przemocy, ale także sprawcy. Zadaniem grup roboczych było przede wszystkim opracowanie indywidualnego planu pomocy rodzinie dotkniętej przemocą. W ramach swojej pracy członkowie diagnozowali problem przemocy w danej rodzinie oraz zapewniali bezpłatną pomoc prawną, medyczną, psychologiczną oraz socjalną dla ofiar przemocy.

W powiecie śremskim w ramach działalności zespołów interdyscyplinarnych w 2020 roku prowadzono 219 procedur Niebieskiej Karty, odbyły się 43 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego i powołano 192 grupy robocze do wsparcia indywidualnych przypadków przemocy w rodzinie. Z danych sprawozdawczych wynika, że w porównaniu z 2019 rokiem zwiększyło się obciążenie zespołów interdyscyplinarnych – wzrosła liczba prowadzonych przez nie procedur Niebieskiej Karty (o 32 procedury). W związku z tym odbyło się więcej posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych (o 4 posiedzenia), jak również powołanych zostało więcej grup roboczych (o 18 grup roboczych).

Tabela nr 4 Działalność zespołów interdyscyplinarnych w powiecie śremskim w latach 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Liczba prowadzonych procedur Niebieskiej Karty	156	157	187	219
Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych	27	29	39	43
Liczba grup roboczych	138	146	174	192

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

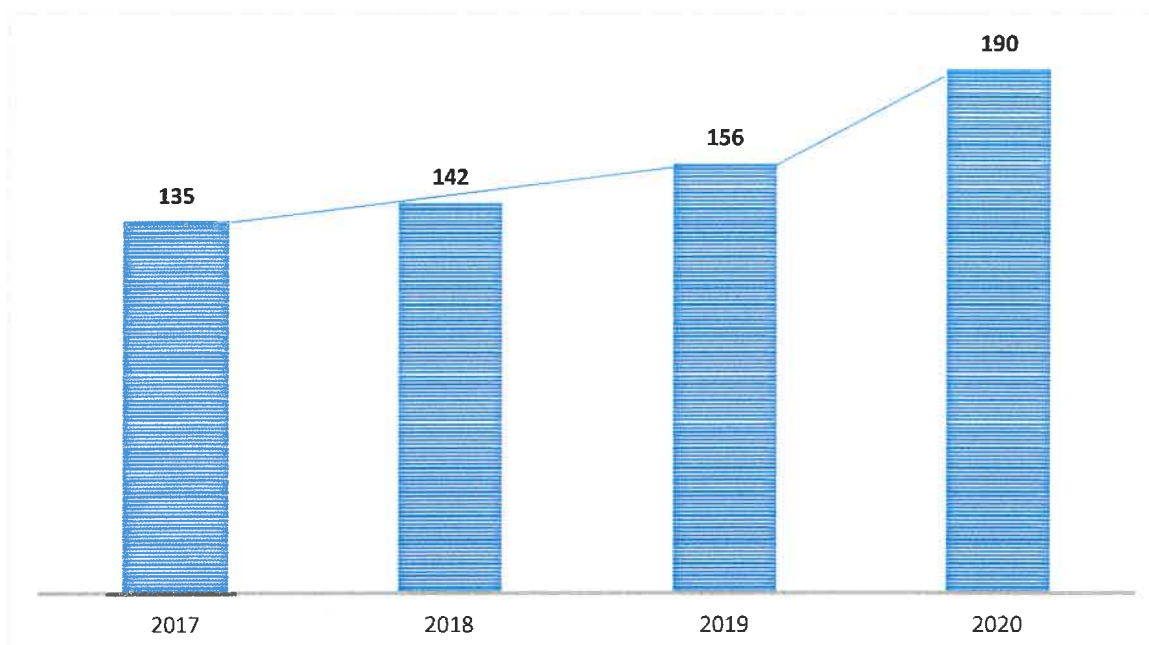
Na terenie gmin powiatu śremskiego wobec osób doznających przemocy w rodzinie i świadków przemocy prowadzono wielozakresowe poradnictwo – psychologiczne, prawne, socjalne, medyczne, zawodowe i rodzinne, wsparcie terapeutyczne oraz działalność informacyjna. W 2020 r. wzrosła liczba osób, którym udzielono pomoc o 17,3 % w stosunku do roku 2019. Z roku na rok wzrasta również liczba rodzin objętych pomocą oferowaną przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu śremskiego.

Tabela nr 5 Liczba osób o doznających przemocy w rodzinie i świadków przemocy objętych wsparciem na terenie powiatu śremskiego w latach 2017-2020.

LICZBA OSÓB OBJĘTYCH WSPARCIEM	2017	2018	2019	2020
Kobiety	187	171	211	239
Mężczyźni	156	144	177	207
Dzieci	165	169	201	245
Ogółem	508	484	589	691

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Wykres nr 1 Liczba rodzin objętych pomocą z powodu wystąpienia przemocy w rodzinie w powiecie śremskim w latach 2017-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śreмі w ramach programu „Poradnictwo specjalistyczne i terapia” również prowadziło bezpłatne poradnictwo psychologiczne dla osób dorosłych i dzieci, poradnictwo pedagogiczne, rodzinne oraz mediacje.

Tabela nr 6 Oferowane wsparcie w ramach programu „Poradnictwo specjalistyczne i terapia” oferowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie

Forma wsparcia	Cel wsparcia	Zakres udzielonej pomocy w 2020 r.
konsultacje	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie sytuacji życiowej i psychologicznej, – propozycje możliwych rozwiązań konkretnych problemów 	konsultacje psychologiczne: <ul style="list-style-type: none"> – 23 rodziny – liczba konsultacji: 48 konsultacje pedagogiczne: <ul style="list-style-type: none"> – 55 rodzin – liczba konsultacji: 310
terapia	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa funkcjonowania – pomoc w rozumieniu i wydobywaniu uczuć – lepsze poznanie siebie przez analizę problemów 	21 świadczenia terapeutyczne
działania interwencyjne	przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.	<ul style="list-style-type: none"> – 9 działań psychologa – 2 działania pedagoga

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie

W 2020 r. Fundacja PCPS – Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej w Poznaniu, na zlecenie powiatu śremskiego, objęła mieszkańców powiatu śremskiego stosujących przemoc wobec członków rodziny **programem korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy – wzięło w nim udział 5 osób – 1 kobieta i 4 mężczyzn.**

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są kierowane w szczególności do:

- osób skazanych, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych,
- osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, którym sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- osób, których rodzina została objęta procedurą Niebieskiej Karty, wskazane przez organy ścigania lub inne instytucje (miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, zespoły interdyscyplinarne, komisje rozwiązywania problemów alkoholowych itp.),
- osób, będących sprawcami przemocy w rodzinie, które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, pod warunkiem, że udział w programie

korekcyjno-edukacyjnym stanowi uzupełnienie odbywanej terapii prowadzonej w zakładach opieki zdrowotnej,

- osób zainteresowanych, których uczestnictwo w programie wynika z osobistej decyzji, w ramach programu może być także podjęta praca z osobami, które nie zostały skazane, a skierowane są do udziału w programie przez pracowników socjalnych, kuratorów, policjantów lub członków zespołów interdyscyplinarnych z terenu Powiatu Śremskiego, którzy powzięli wiadomość o stosowaniu przemocy wobec osób najbliższych.

Celem prowadzonych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie od dalszego stosowania przemocy poprzez edukację mającą na celu:

- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
- uznanie przez osobę stosującą przemoc swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy,
- zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,
- zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,
- uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Ponadto od 2021 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie będzie realizowało **program psychologiczno-terapeutyczny dla sprawców przemocy w rodzinie**, który skierowany jest do osób stosujących przemoc w rodzinie, potrzebujących pomocy w radzeniu sobie z różnymi problemami osobistymi, jak również rodziców mających trudności z wychowaniem dzieci bez użycia przemocy. Program skierowany jest do osób dorosłych tj. kobiet i mężczyzn, chętnych do pracy nad zmianą swoich postaw i zachowań.

Oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne mają na celu m.in.:

- analizę przyczyn własnego postępowania, wynikającą z doświadczeń, z rodziny, pochodzenia;

- zmianę schematów poznawczych (analizowanie swoich wzorów myślenia, postaw, zachowań), wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- podnoszenie wiedzy i umiejętności wychowawczych, rodzicielskich;
- trening umiejętności interpersonalnych, trening relaksacji, redukcja napięć, trening asertywności;
- podnoszenie umiejętności w zakresie negocjacji, rozwiązywania konfliktów;
- nabywanie umiejętności radzenia sobie z gniewem, kontrolą emocji w sytuacjach trudnych, nabywanie umiejętności radzenia sobie z trudnymi emocjami, poczuciem winy;
- podnoszenie wiedzy i umiejętności przydatnych w relacjach partnerskich, wzajemnego poszanowania, szacunku;
- psychoedukacja moralno-etyczna, nastawiona na podnoszenie empatii uczestnika/uczestniczki zajęć.

Należy zaznaczyć, że Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi program interwencyjny, którego zasadniczym celem jest zatrzymanie przemocy. Osiągnięciu tego celu służy edukacja sprawcy w obszarze przemocy (jej form, dynamiki, źródeł i stereotypów wzmacniających przemoc) oraz korekcja zachowań niepożądanych poprzez dostarczenie i przyswojenie przez sprawcę narzędzi i technik służących powstrzymaniu się przed stosowaniem przemocy. Natomiast Program psychologiczno-terapeutyczny skoncentrowany jest przede wszystkim na kliencie jako podmiocie oddziaływań, jego sposobie funkcjonowania i myślenia. Istota programu polega głównie na realizacji celów terapeutycznych, które mają sprzyjać zwiększeniu samoświadomości, umiejętności samoregulacji i uruchomieniu zmian pozwalających na lepszą adaptację społeczną i optymalny poziom funkcjonowania w życiu codziennym.

W każdej z gmin powiatu śremskiego realizowano wsparcie osób stosujących przemoc poprzez motywowanie i wskazywanie pozytywnych aspektów wynikających ze zgłoszenia się do uczestnictwa w programach adresowanych do sprawców przemocy. Prowadzono indywidualne spotkania ze sprawcami przemocy, oferowano możliwość skorzystania z wsparcia psychologa. Prowadzono również rozmowy z osobami nadużywającymi alkoholu.

Biorąc pod uwagę fakt, że w 2020 r. w gminach powiatu śremskiego intensywne oddziaływania motywujące do wzięcia udziału w programach adresowanych do sprawców przemocy prowadzono wobec 79 sprawców przemocy, to liczba osób, które zgłosiły się do programu, nie jest satysfakcjonująca.

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE

Celem głównym programu jest

Podniesienie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie powiatu śremskiego

By skutecznie realizować zakładany cel główny określono cele szczegółowe i kierunki działań. Wszelkie cele i działania zaplanowane w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin doświadczających przemocy jak i ochronie rodzin zagrożonych przemocą.

Cel szczegółowy nr 1		
Rozwój usług społecznych dla osób doświadczających przemocy lub zagrożonych przemocą w rodzinie		
Kierunki działań		Wskaźniki
A.	Udzielanie bezpłatnych porad prawnych, socjalnych, rodzinnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	Liczba udzielonych porad, liczba osób które skorzystały ze wsparcia
B.	Rozwój poradnictwa psychologicznego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie	Liczba udzielonych porad, liczba osób które skorzystały ze wsparcia
C.	Prowadzenie bezpłatnych mediacji rodzinnych	Liczba przeprowadzonych mediacji, liczba osób które skorzystały ze wsparcia
D.	Uruchomienie telefonu zaufania dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	Liczba uruchomionych telefonów
E.	Rozwinięcie sieci placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym	Liczba utworzonych punktów interwencji kryzysowej

	przemocą w rodzinie, w szczególności o Punkt Interwencji Kryzysowej	
Cel szczegółowy nr 2:		
Podjęmowanie działań profilaktycznych oraz edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej podnoszących świadomość na temat problemu przemocy		
Kierunki działań		Wskaźniki
A.	Wspieranie szkół i placówek oświatowych działających na terenie powiatu śremskiego w działaniach edukacyjnych zwiększających świadomość zjawiska przemocy w rodzinie oraz przemocy rówieśniczej	Liczba opracowanych i rozpowszechnionych materiałów edukacyjnych Liczba zorganizowanych pogadanek w szkołach
B.	Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do aktywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozaszkolnych uwzględniających tematykę komunikacji bez przemocy, asertywności, konstruktywnych sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach interpersonalnych	Liczba zorganizowanych warsztatów, zajęć pozalekcyjnych
C.	Organizacja konkursów, konferencji na temat ochrony praw dziecka oraz wartości rodzinnych	Liczba zorganizowanych konkursów, konferencji
Cel szczegółowy nr 3		
Podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie życia rodzinnego bez przemocy		
Kierunki działań		Wskaźniki
A.	Organizowanie lokalnych kampanii społecznych oraz konferencji na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych Liczba zorganizowanych konferencji
B.	Realizowanie kampanii i innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu	Liczba zorganizowanych kampanii

	przemocy wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych
C.	Wpieranie organizacji lokalnych festynów, imprez propagujących styl życia wolny od przemocy	Liczba wspartych inicjatyw
D.	Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych w formie broszur i ulotek dla osób doświadczających przemocy, sprawców oraz świadków	Liczba opracowanych materiałów Liczba rozpowszechnionych materiałów
E.	Regularne zamieszczanie informacji o formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie	Liczba zamieszczonych artykułów
Cel szczegółowy nr 4 Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.		
Kierunki działań		Wskaźniki
	Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	Liczba zrealizowanych edycji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Liczba osób uczestniczących w programie
	Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych do osób stosujących przemoc w rodzinie	Liczba zrealizowanych edycji programu. Liczba osób uczestniczących w programie
Cel szczegółowy nr 5 Zwiększenie efektywności współpracy między podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.		
Kierunki działań		Wskaźniki

A.	Udział w pracach Zespołów Interdyscyplinarnych na terenach gmin	Liczba spotkań Zespołów Interdyscyplinarnych, w których wzięli udział pracownicy PCPR
B.	Organizacja spotkań z przedstawicielami podmiotów zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	Liczba zorganizowanych spotkań Liczba osób biorących udział w spotkaniach
C.	Diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie powiatu śremskiego	Liczba opracowanych diagnoz
D.	Uaktualnianie informatora z wykazem instytucji na terenie powiatu zajmujących się pomocą osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	Liczba opracowanych i wydanych informatorów
Cel szczegółowy nr 6		
Podnoszenie kwalifikacji kadry instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.		
Kierunki działań		Wskaźniki
A.	Kontynuacja superwizji dla osób pracujących z problemem przemocy w rodzinie	Liczba przeprowadzonych superwizji
B.	Doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i ochroną jej ofiar.	Liczba zorganizowanych szkoleń Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, konferencjach
<p>Realizatorzy zadań: Starostwo Powiatowe w Śremie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie, gminy, ośrodki pomocy społecznej, Policja, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Śremie, placówki oświatowe, kluby sportowe, ośrodki sportu i kultury, organizacje pozarządowe, kluby wolontariatu, placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe, media lokalne.</p>		

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej.

Prognoza zmian:

Zakłada się, że działania podejmowane w ramach realizacji Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2026 zwiększą skuteczność pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym i dotkniętym przemocą, w szczególności poprzez:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- wzrost wiedzy mieszkańców powiatu śremskiego, na temat zjawiska przemocy;
- wzrost poziomu wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie;
- wzrost skuteczności działań realizowanych wobec osób, uwikłanych w zjawisko przemocy w rodzinie;
- poprawa jakości pomocy świadczonej osobom dotkniętym przemocą;
- ułatwienie dostępu do specjalistycznej pomocy osobom, zmagającym się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- wzrost liczby akcji/przedsięwzięć o charakterze profilaktycznym, skierowanych do mieszkańców powiatu;
- nawiązanie współpracy z innymi jednostkami/institucjami, tworzącymi indywidualne systemy przeciwdziałania przemocy w rodzinie o charakterze lokalnym.

6. MONITORING I EWALUACJA

Ocena realizacji poszczególnych zadań Programu będzie dokonywana corocznie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na podstawie zgromadzonej dokumentacji dotyczącej Programu. Uzyskane dane będą służyć sprawdzeniu efektywności i skuteczności działań podejmowanych w ramach Programu, z jednoczesną możliwością korekty sposobu realizacji Programu i ewentualną jego nowelizacją. Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie w ramach corocznie przedstawianego Radzie Powiatu w Śremie sprawozdania z działalności jednostki przedłoży również raport z realizacji programu.

KIEROWNIK

Karolina Galuszka